

Primāro galvassāpju raksturojums neatliekamās palīdzības posmā daudzprofilu universitātes slimnīcā

*Elīna Polunosika¹, Daina Pastare¹, Ināra Logina²,
Jevgēņijs Tihonovs¹*

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

¹*Neiroloģijas un neiroķirurģijas katedra*

²*Anestezioloģijas un reanimatoloģijas katedra*

Ievads. Galvassāpes (GS) ir viens no biežākajiem darba nespējas cēloņiem mūsdienās. Galvassāpes iedala primārajās un sekundārajās jeb simptomātiskajās sāpēs. Diemžēl primārās jeb idiopātiskās galvassāpes bieži paliek neatpazītas un netiek pietiekami ārstētas, kā arī tiek pacientu un dažreiz arī mediķu ignorētas. Primāro galvassāpju pacientu aprūpe galvenokārt tiek nodrošināta ambulatorajā primārās vai sekundārās aprūpes līmenī. Galvassāpju diagnostika balstās uz Starptautiskās galvassāpju klasifikācijas (*International Classification of Headache Disorders, ICHD-3*) kritērijiem, rūpīgi ievācot anamnēzi, veicot neiroloģisko izmeklēšanu un papildu izmeklēšanu pēc nepieciešamības.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Veikt analīzi neatliekamā kārtā hospitalizēto pacientu GS klīniskajam raksturojumam, noteikt diagnostisko kritēriju atbilstību, kā arī izvērtēt iepriekšējās terapijas metodes un galvassāpju ietekmi uz dzīves kvalitāti.

Rezultāti. Prospektīvā pētījumā tika iekļauti 54 pacienti, kuri hospitalizēti neatliekamā kārtā ar sūdzībām par galvassāpēm Rīgas Austrumu klīniskajā universitātes slimnīcā "Gaiļezers" no 2017. gada 10. novembra līdz 2018. gada 27. janvārim. Pacienti tika aptaujāti atbilstīgi galvassāpju aptaujas anketai. Aptaujāto pacientu vecums – no 18 līdz 85 gadiem (vidējais 45,67, SN = 18,2), sievietes bija 37 (68,5%) un vīrieši 17 (31,5%).

Neatliekamās medicīniskās palīdzības (NMP) centrā gandrīz trešdaļai GS pacientu – 17 (31,5%) bija primāro GS diagnoze, taču turpmākās novērtēšanas rezultātā izrādījās, ka pēc ICHD3 klasifikācijas šādai diagnozei atbilst gandrīz puse jeb 44,4% (24) pacienti. Tātad NMP posmā primāras GS netika atpazītas septiņiem no 24 pacientiem jeb 29,17% gadījumu no primāro GS pacientu kohortas jeb 13% no visiem GS pacientiem.

Primāro galvassāpju diagnostika un atbilstība ICHD-3 kritērijiem bija šāda: migrēna bez auras 71,4%, migrēna ar auru bija 75%, saspringuma galvassāpes 60%, kūlīšveida galvassāpes 100% gadījumu. Medikamentu atkarīgas GS bija diviem no 24 jeb 8,3% gadījumu. Tomēr vairākumam, t. i., 30 no 54 jeb 55,6% pacientu NMP posmā GS bija sekundāras, saistītas ar organisku patoloģiju.

Kopumā medikamentus GS ārstēšanai ikdienā lietoja 47 no 54 jeb 87% hospitalizēto GS pacientu: no viņiem nesteroidos pretiekaisuma līdzekļus lietoja 36 (76,6%) pacienti, citramonu – 15 (31,9%) un paracetamolu – 15 (31,9%). 19 pacienti (40,4%) lietoja divus un vairāk medikamentus. Divi no 18 migrēnas pacientiem bija izmantojuši triptānus.

Pētījumā iekļauto pacientu primāro GS ilgums pirms hospitalizācijas bija vidēji 10,7 gadi (SN = 13,88), un 11 pacienti no 24 (45,83%) atzīmēja, ka reti vai nekad netiek galā ar savām GS paši. Atbilstoši HALT-90 indeksam primāro GS ietekme uz darbaspējām un ikdienas aktivitātēm pusei pacientu nebija būtiska: 13 no 24 (54,17%) tā bija minimāla, trijiem (12,5%) – viegla, bet pieciem (20,83%) – vidēji smaga, un trijiem (12,5%) bija smaga ietekme.

Secinājumi. Primāras GS diezgan bieži – septiņos gadījumos no 24 (29,17%) – netika atpazītas NMC posmā, taču pētījuma dati neparāda, vai tas saistīts ar lielo slodzi NMP centrā vai ārstniecības personu kompetenci. Nespecifiskos pret sāpju medikamentus lietoja absolūtais vairākums dažādu atšķirīgu formu GS pacientu – 47 no 54 (87%), un divos no 24 (8,3%) gadījumiem neadekvāta primāro GS ārstēšana izraisīja medikamentu atkarīgas GS. Primāras GS vienā gadījumā no trim (33,33%) ietekmēja pacienta darbības spējas un ikdienas aktivitāti, vienam pacientam no astoņiem (12,5%) aktivitāte tika būtiski ierobežota.